

<https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/66a/ca0/d35/66aca0d35fbf4463777818.pdf> (дата звернення: 06.08.2024).

10. Сайт Українського інституту національної пам'яті. URL: <https://uinp.gov.ua/> (дата звернення: 06.06.2024).

11. Міністерство освіти і науки України. Офіційний сайт. Основи правознавства. 9 клас. Навчальна програма для освітніх закладів. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2022/08/15/navchalna.programa-2022.osnovy.pravoznavstva-9.pdf> (дата звернення: 04.06.2024).

12. Міністерство освіти і науки України. Офіційний сайт. Громадянська освіта (інтегрований курс). 10 клас. Рівень стандарту. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2022/08/15/navchalna.programa.2022.hromadyanska.osvita-10.pdf> (дата звернення: 04.06.2024).

Іванова Л.І.,

методист науково-методичного центру
предметів мовно-літературної
та історичної галузей і міжнародної інтеграції
КЗ «Інститут післядипломної педагогічної освіти
Чернівецької області»

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ У 2024/2025 Н.Р.

*Читати – це ще нічого не означає. Що читати і як
розуміти прочитане – ось у чому головна справа.
Костянтин Ушинський*

Метою мовно-літературної освітньої галузі Державного стандарту базової середньої освіти є «розвиток компетентних мовців і читачів із гуманістичним світоглядом, які читають інформаційні та художні тексти, зокрема класичної та сучасної художньої літератури» [1]. Нова українська школа зорієнтована на особистість, розвиток творчості, створення індивідуальної траєкторії навчання кожного учня, тому будь-

яка робота з художнім твором має спрямовуватися на розвиток критичного мислення, формування цінностей, уміння формулювати та аргументувати думку, підсилювати її фактами з літературного твору, історії, життя. На уроках потрібно розвивати ключову компетенцію – **читання тексту з розумінням** [4].

У процесі викладання зарубіжної літератури необхідно навчати учнів умінням і навичкам роботи з різними видами текстів: художніми, навчальними, науковими, науково-популярними, медіатекстами, графічними, гіпертекстами. Це сприятиме подальшій соціальній і культурній адаптації учнів до умов сучасного світу, цифрового середовища [1].

Діяльнісний підхід у галузі літератури передбачає залучення учнів та їхню мотивацію до різних видів читання, активного діалогу з художнім текстом, виконання творчих робіт на підставі прочитаних художніх творів, їхнього обговорення (усно та письмово, зокрема в цифровому середовищі), постійного розширення кола читання за допомогою інтернет-сервісів [4].

Формування літературної компетентності передбачає навчання здобувачів освіти *розуміти текст*, легко орієнтуватися та адаптуватися в контексті, ефективно комунікувати, самонавчатися, медійно грамотно оцінювати інформацію на різних типах носіїв (паперових/цифрових) і з різних джерел та вправно оперувати нею. Оскільки носії, за допомогою яких ми отримуємо доступ до текстової інформації, змінюються з друкованих до екранів комп'ютера чи смартфона, то і структура й формат текстів стали іншими. Уміння розуміти й тлумачити уривки художніх текстів залишається вкрай цінним, так само, як і те, що читач уміє користуватися комплексними стратегіями опрацювання інформації: аналізувати, синтезувати, інтегрувати та тлумачити актуальну інформацію з різномірних текстових (чи інформаційних) джерел [1; 4].

У процесі вивчення зарубіжної літератури учні беруть участь у багатьох формах взаємодії (усно і письмово), у виконанні різних видів творчих робіт, у створенні власних текстів або медіатекстів. Також **рекомендуємо** при вивченні художніх творів активно використовувати такі стратегії: *передтекстової, текстової та післятекстової* діяльності (випереджувальне завдання, повідомлення, есе, рецензія, компаративний аналіз твору і його екранізації, інсценізації, ілюстрації).

У ході базового циклу навчання школярі мають навчитися фіксувати власні міркування або інформацію з різних джерел у *письмовій*

формі, створювати тексти різних типів, стилів і жанрів, дотримуватися мовних норм під час створення власних текстів та добирати доречні мовні засоби, виявляти творчу індивідуальність, використовуючи різні способи презентації відповідно до мовленнєвої ситуації. У зв'язку з цим, учителям *необхідно* наголосити на важливості дотримання правил академічної доброчесності, норм етикету та безпечної поведінки в сучасному цифровому просторі (зокрема медіапросторі) [1; 4].

Зарубіжна література ґрунтується на гуманістичних принципах, стверджує вічні загальнолюдські цінності, цим вона є близькою і вкрай необхідною учням. З огляду на вагомий виховний потенціал уроків обов'язковою складовою зарубіжної літератури є національно-патріотичне виховання та формування української ідентичності [6].

У 2024/2025 навчальному році вивчення зарубіжної літератури у **5-7 класах** здійснюватиметься за модельними навчальними програмами [4]:

- «Зарубіжна література. 5-6 класи» (авт. Ніколенко О.М. та ін.);
- «Зарубіжна література. 5-9 класи» (авт. Ніколенко О.М. та ін.);
- «Зарубіжна література. 5-6 класи» (авт. Волощук Є.В.);
- «Зарубіжна література. 5-6 класи» (авт. Богданець-Білокаленко Н.І. та ін.), які затверджені наказом МОНУ від 12.07.2021 №795;

- «Зарубіжна література. 7-9 класи» (авт. Ніколенко О.М. та ін.), наказ МОНУ від 09.02.2022 №143;

- «Зарубіжна література. 7-9 класи» (авт. Снегірьова В.В., Бушакова О.В. та ін.), наказ МОНУ від 24.07.2023 №883;

- «Зарубіжна література. 7-9 класи» (авт. Волощук Є.В., Слободянюк О.М.), наказ МОНУ від 16.08.2023 №1001.

Наголошуємо, що втратив чинність наказ Міністерства освіти і науки України від 01.04.2022 №289 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти», і наполегливо **рекомендуємо** детально ознайомитися з наказом Міністерства освіти і науки України від 02.08.2024 №1093 «Про затвердження рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання» за покликанням: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/66a/ca0/d35/66aca0d35fbf4463777818.pdf> [5].

Модельні програми з зарубіжної літератури містять *обов'язковий і варіативний компоненти*. Обов'язковий компонент – це художні твори класики й сучасності, які передбачені для обов'язкового вивчення. Варіативний компонент містить перелік художніх текстів, із яких учитель може вибрати один або декілька відповідно до забезпечення матеріально-технічними ресурсами, інтересів учнів. Це має враховувати вчитель і залежно від кількості годин на тиждень, а також обраного підручника додавати тексти з наведеного переліку для роботи в класі та для позакласного читання або запропонувати учням інші тексти. Види робіт з текстом (читання повністю, скорочено, в уривках, прослуховування аудіокнижки) залежать від його специфіки, запитів учнів, базових знань, запланованих до опрацювання, та передбачених видів навчальної діяльності. Також учитель може змінювати послідовність вивчення тем, не порушуючи логічної послідовності досягнення результатів навчання [4].

У 8-9 класах навчання відбудеться за програмою, затвердженою наказом МОН України від 07.06.2017 №804 «Про оновлені навчальні програми для учнів 5-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів» зі змінами, внесеними наказом Міністерства освіти і науки України від 03.08.2022 №698 (програма розміщена на офіційному вебсайті МОН) [3].

Вивчення зарубіжної літератури у **10-11 класах** здійснюватиметься за навчальними програмами (рівень стандарту та профільний рівень), затвердженими наказом МОН України від 23.10.2017 №1407 «Про надання грифу МОН навчальним програмам для учнів 10-11 класів закладів загальної середньої освіти» зі змінами, внесеними наказом Міністерства освіти і науки України від 03.08.2022 №698 (програми розміщені на офіційному вебсайті МОН за покликанням: <https://mon.gov.ua/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>).

Вивчаючи зарубіжну літературу в старшій школі, учні мають набути таких предметних компетентностей: розуміння літератури як невід'ємної частини національної і світової художньої культури; усвідомлення специфіки літератури як мистецтва слова, її гуманістичного потенціалу та місця в системі інших видів мистецтва; знання літературних творів, обов'язкових для текстуального вивчення, і варіативних (за вибором учителя й учнів), осягнення творів у єдності змісту й форми, виокремлення складників і художніх особливостей творів (на рівні сюжету, композиції, образів, поетичної мови, жанру тощо); усвідомлення ключових етапів і явищ літературного процесу

різних країн, зіставлення з українським літературним процесом; знання основних фактів життя та творчості видатних письменників, усвідомлення їхнього внеску в скарбницю вітчизняної та світової культури; оволодіння передбаченими програмою літературознавчими поняттями, застосування їх під час аналізу та інтерпретації художніх творів; розуміння специфіки оригіналу (за умови володіння іноземною мовою) та художнього перекладу твору (українською мовою); знання українських перекладів творів зарубіжної літератури, імен перекладачів і здобутків вітчизняної перекладацької школи; формування читацького досвіду та якостей творчого читача, здібності до створення усних і письмових робіт різних жанрів; орієнтування в царині класичної й сучасної літератури; порівняння літературних творів і явищ (окремих компонентів і цілісно); уміння оцінювати художню цінність творів, творчо-критично осмислювати їхній зміст, визначати актуальні ідеї, важливі для сучасності [3].

Особливу увагу **рекомендуємо** звернути на формування таких умінь, як розуміння проблеми, висування гіпотези, структурування матеріалу, підбір аргументів для підтвердження власної позиції, виділення причинно-наслідкових зв'язків в усних і письмових висловлюваннях, формулювання висновків.

Для того, щоб підлітки адекватно зрозуміли ціннісний потенціал художнього твору, він має викликати в них зацікавлення, прагнення прочитати. Це можливе за умови застосування сучасних технологій навчання, зокрема орієнтованих на залучення всіх учнів до процесу сприйняття, обговорення й інтерпретації художніх творів, використання компетентнісного й діяльнісного підходів.

Одним із ефективних шляхів підвищення інтересу учнів до читання книг є співпраця вчителів з бібліотекарями та батьками. Таку співпрацю розглядаємо за наступними напрямками: вивчення читацьких інтересів школярів, формування культури читання учнів, підготовка та проведення уроків позакласного читання, розвиток мовлення, організація позакласної роботи з літератури. Спільними зусиллями батьків, учителів і бібліотекарів можна вирішити проблему дитячого читання й відповісти на виклики сучасного інформаційного суспільства.

Основними завданнями методичного супроводу викладання **зарубіжної літератури** в 2024/2025 навчальному році є:

- систематичне підвищення кваліфікації з питань теорії та практики впровадження концептуальних засад реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа»;

- узагальнення та поширення ефективного педагогічного досвіду викладання зарубіжної літератури на базовому рівні та в умовах профільного навчання;

- забезпечення системно-діяльнісного підходу до навчання на уроках літератури;

- реалізація компетентнісного підходу у викладанні предмета;

- методичний супровід зростання професійної компетентності вчителів і їхньої успішної атестації;

- активізація роботи щодо створення електронних відеотек, відеоуроків, інтерактивних таблиць і плакатів.

Професійним спільнотам, учителям зарубіжної літератури **рекомендуємо** розпочати підготовку педагогів до участі у Всеукраїнському конкурсі «Учитель року – 2025» в номінації «Зарубіжна література», який буде проходити у 2024/2025 навчальному році. Враховуючи результати проведених конкурсів, слід звернути увагу на:

- високий рівень володіння програмовим матеріалом, літературознавчим компонентом, загальну фахову ерудицію учасника;

- нестандартні підходи до подання матеріалів та його науковий рівень підготовки;

- використання сучасних стратегій візуалізації;

- систему роботи педагога;

- знання методики й методології предмета;

- використання досвіду вчителів України та області.

Звертаємо увагу педагогів на матеріали динамічної творчої групи, які розміщені на сайті ІІІПОЧО в рубриці «Нова українська школа» («Навчально-методичне забезпечення» → «Мовно-літературна освітня галузь. Зарубіжна література»: <https://padlet.com/ivanovaliliyai/padlet-4bx6no5rctt8hhdb>) [2].

Навчання учнів в умовах реалізації Концепції Нової української школи потребує використання таких педагогічних технологій, як проєктна, критичного мислення, творчих майстерень, зустрічних зусиль, біоадекватної технології.

Серед оновлених корисних матеріалів рекомендуємо такі:

1. Зарубіжна література. 6 клас. Онлайн-школа (аудіокниги): https://www.youtube.com/playlist?list=PLWo0CEZSHZnwreZQ3A_ZQWZt6tyC5Wp.

2. Зарубіжна література. 7 клас: <https://xtiles.app/65b618f09a4af034db1072fd> (Ніколенко О.М. та ін.).

3. Онлайн-платформа «Плейтен» до підручника «Зарубіжна література. 7 клас»: <https://platen-academia.com.ua> (електронна хрестоматія, аудіохрестоматія, відеохрестоматія, експрес-уроки, мультимедійні презентації, у світі мистецтв).

Також радимо докладно розглянути методичні рекомендації МОНУ щодо вивчення зарубіжної літератури в закладах загальної середньої освіти у 2024/2025 навчальному році.

Список використаних джерел та літератури

1. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898> (дата звернення: 29.05.2024).

2. Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області. Інформаційний сайт. «Нова українська школа». «Мовно-літературна освітня галузь. Зарубіжна література». URL: http://ippobuk.cv.ua/?page_id=9803 (дата звернення: 29.05.2024).

3. Міністерство освіти і науки України. Офіційний сайт. URL: <https://mon.gov.ua/ua> (дата звернення: 29.05.2024).

4. Міністерство освіти і науки України. Офіційний сайт. Модельні навчальні програми із зарубіжної літератури. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoyi-ukrayinskoyi-shkoli-zaprovadzhuyutsya-poetapno-z-2022-roku2> (дата звернення: 29.05.2024).

5. Наказ Міністерства освіти і науки України від 02.08.2024 №1093 «Про затвердження рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання». URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/66a/ca0/d35/66aca0d35fbf4463777818.pdf> (дата звернення: 12.08.2024).

6. Посібник МОНУ «Ціннісні орієнтири сучасної української школи». URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/Serpneva%20conferentcia/2019/Presentasia-Roman-Stesichin.pdf> (дата звернення: 30.05.2024).